

Zo hard blazen dat het vuur niet dooft

A. F. VAN ZWEEDEN

Als alternatief voor een beleid dat uitsluitend is gericht op vermindering van het financieringstekort en op bezuinigingen beveelt nu ook de directeur van het Centraal Planbureau, prof. C. A. van den Beld, aan de prijscompensatie af te schaffen en de koopkracht op peil te houden door middel van een belastingverlaging. Hoewel hij al eerder — in *De Nederlandse economie in 1985*, de middellange-termijnverkenning van het CPB — een dergelijk scenario had aanbevolen, krijgt zijn uitspraak ditmaal meer reliëf, omdat thans in de Sociaal-Economische Raad een aantal varianten ervan volop in discussie is. Kroonleden als Schouten en S. Kuipers zien hierin zelfs de enige oplossing van onze problemen. Zij zijn bereid een tijdelijke vergroting van het financieringstekort als gevolg van de belastingverlaging voor lief te nemen.

Van den Beld rekent erop dat na anderhalf jaar de inverdieneffecten op het overheidstekort zichtbaar zullen worden. Dank zij de forse loonmatiging — die vier jaar moet worden volgehouden — ontstaat er meer ruimte bij het bedrijfsleven voor investeringen, en ook bij de overheid. De bestaande koppelingsmechanismen van lonen in de particuliere sector, sociale uitkeringen en salarissen in de overheidssector gaan in omgekeerde richting werken. Bij de overheid ontstaat meer ruimte door de doorwerking van de achteruitkoppeling in al haar uitgaven — 70% van het totaal — die loongevoelig zijn. De budgettaire problematiek kan bij uitvoering van dit scenario worden verlicht. Dat biedt op zich zelf ruimte voor een belastingverlaging.

Een noodzakelijke voorwaarde voor de uitvoering van zijn plan is niet alleen dat werkgevers en werknemers eraan meewerken, maar ook dat de overheid een consistent beleid blijft voeren. De grotere ruimte die schijnbaar ontstaat wanneer oprekkings van het financieringstekort voor korte termijn zou worden geaccepteerd, mag niet worden gebruikt om noodzakelijke saneringen in de collectieve sector te ontwijken. Van den Beld zelf ziet de noodzaak van heroverweging van collectieve uitgaven terwege in, de andere kroonleden van de

SER waarschijnlijk ook, maar de grote vraag is hoe politici zullen handelen als het er later op aankomt geboekte inverdieneffecten te gebruiken om het overheidstekort terug te schroeven.

Duisenberg, ook kroonlid van de SER, heeft daar niet veel vertrouwen in. Een complicerende factor is het effect van een straffe loonmatiging op de wisselkoers. Appreciatie van de gulden ligt voor de hand als wij aanzienlijk sterker gaan matigen dan andere landen. Voor een deel kan daardoor de verbetering van onze concurrentiepositie, die met de loonmatiging wordt beoogd, teniet worden gedaan. De Nederlandsche Bank kan moeilijk garanties geven dat een dergelijke appreciatie wordt voorkomen.

Niet alleen Duisenberg heeft zo zijn bezwaren tegen de loonmatigingsvarianten, ook de werkgevers zien er weinig heil in. Afschaffing van de prijscompensatie is al sinds het voorjaar van 1977 doel van de werkgeversstrategie. Zij geloven niet dat de vakbeweging de automatische geïndexeerde bescherming van de inkomens tegen geldontwaarding zo maar prijs zal geven. De randvoorwaarden die de vakbeweging stelt, als zij al over vervanging van de prijscompensatie door belastingverlaging zal willen praten, houden in dat zij een claim legt op de middelen die in de ondernemingen zullen blijven zitten. De vakbeweging eist in elk geval de garantie dat die middelen gebruikt zullen worden voor investeringen in eigen land of voor arbeidstijdverkortings.

De werkgevers geloven niet dat een loonmatiging van 2,5 of 4% per jaar vrijwillig tot stand zal komen. Zij zijn bang voor een langdurig overheidsingrijpen in de lonen dat zal uitlopen op een geleideloonpolitiek die de mogelijkheden voor verdere decentralisatie van loononderhandelingen en differentiatie van de lonen afsnijdt. Het grootste bezwaar van de werkgevers is dat bij alle varianten de koppelingsmechanismen in stand blijven. Het is juist dit totaal geïndexeerde systeem van inkomensvorming dat in hun ogen alleen maar tot verstarringen kan leiden, ook als lonen, uitkeringen en ambtenarensalarissen achteruit worden gekoppeld.

De door de werkgevers bij herhaling

bepleite ontkoppeling leidt niet automatisch tot een oplossing van de problemen. In de eerste plaats niet omdat de salarissen van ambtenaren en trendvolgers toch de markt zullen blijven volgen, in de tweede plaats niet omdat na verloop van tijd zeker een inhaal van de opgelopen achterstand tussen sociale uitkeringen en loonniveau zal worden geëist, indien de lonen op zijn minst de prijsontwikkeling blijven volgen. Het gaat Van den Beld en de SER-kroonleden nu juist om een tijdelijke doorbreking van de band tussen lonen en prijsstijging. Als de overige inkomenstrekkers op dezelfde achterstand bij de prijsontwikkeling worden gezet als de loontrekkers, dan blijft de bestaande verhouding in stand en behoeft althans niet voor een inhaalvraag te worden gevreesd.

Doel van de hele operatie is de stijging van de werkloosheid tot staan te brengen, die in 1985 tot minimaal 650.000 zal oplopen. Met het aanpassingsbeleid dat thans besloten ligt in kabinetsplannen zijn dergelijke werkloosheidscijfers niet te voorkomen. Het Centraal Planbureau vermeldt in het *Centraal Economisch Plan 1982* dat de aanwas van de beroepsbevolking in 1981 60.000 bedroeg. Dat is veel meer dan in eerdere prognoses was voorzien. Een tweede onmeis gegeven van structurele aard is dat de problemen op de arbeidsmarkt zich nog toespitsen door een sterke stijging van het aanbod in de richting van de kwartaire sector, met daartegenover een geringe toename, soms zelfs daling van de vraag. Van den Beld schat de discrepantie tussen vraag en aanbod op niet minder dan 100.000. Het is een understatement als hij daarop laat volgen dat de „formule voor het beleid er dan ook niet eenvoudiger op wordt”.

Van den Beld denkt zelf dat een combinatie van een restrictief beleid — gericht op sanering van de overheidsfinanciën en op matiging van de lonen — met stimulering van de bedrijfsinvesteringen, ook door middel van belastingverlaging, het enige goede recept is. Hij denkt daarbij niet alleen aan Nederland, maar ook aan een aantal andere Europese landen waar de overheidsfinanciën volledig uit de hand zijn gelopen. Hij verwacht daarom niet veel van een gecoördineerde investeringsimpuls, zoals het Europees Verbond van Vakverenigingen heeft bepleit. Hij wijst daarbij op de grote verschillen in loon- en prijsstijging, betalingsbalansposities, rentestand en overheidstekorten tussen de Europese landen. Enigszins in tegenspraak hiermee lijkt zijn uitspraak dat er weinig terecht komt van vermindering van overheidstekorten, wanneer in een groot aantal landen een restrictief beleid wordt gevoerd. Elk land, zo schrijft hij, wordt dan immers geconfronteerd met werkloosheid en met belastingopbrengsten die des te meer tegenvallen vanwege de tegenvallende externe ontwikkeling.

Zijn conclusie is niet dat saneringen op

het gebied van de overheidsfinanciën achterwege kunnen blijven, maar wel dat sterke argumenten kunnen worden aangevoerd voor een internationaal gecoördineerd beleid dat tegelijk op stimulering is gericht. Van den Beld is blijkbaar van mening dat tussen de voorstanders van een stimulerend beleid in keynesiaanse zin en een restrictief beleid à la Thatcher/Reagan een tussenweg kan worden gevonden. Met een variant op een bekende Engelse zegswijze dat je niet tegelijk kunt blazen en het meel in je mond houden, zouden wij kunnen zeggen dat je net zo hard moet blazen dat het vuur aanwakkert in plaats van uitdooft.

A. F. van Zweeden